

Slovenski dom

Štev. 118.

V Ljubljani, torek 24. maja 1938.

Leto III

Rdeči internacionali rujeta proti pomiritvi v Španiji

Prepad med Italijo in Francijo ostaja odprt

Rim, 24. maja. O. Tukaj ugotavljajo, da so se odnosi med Italijo in Francijo, ki so se bili zaradi španskega vprašanja zelo poslabšali, sedaj nekoliko izboljšali. Pravijo, da je to v prvi vrsti zasluga gospoda Daladiera, vendar pa italijanski diplomatični krogi menijo, da nevarnost še ni docela odstranjena. Predvsem se je treba pri toževati nad veliko propagando, ki jo razvijata II. in III. internacionala, ki sta poslali vodjo francoske socialistične strokovne zveze Jouhauxa v Oslo, da agitira za čim izdatnejšo pomoč rdeči Španiji. Opozarjajo tudi, da boljševiška vojska na Pirenejskem polotoku neprestano dobiva ogromne množine vojnega materiala čez pirenejsko mejo in po morju iz Marseillea. Francoski komunisti Marty je postal generalni nadzornik mednarodnih brigad v rdeči Španiji. Rdeči sedaj močno utrjujejo svojo fronto ob Pirenejski do reke Ebra, seveda s francoskim, ruskim in češkoslovaškim materialom. Pod vodstvom sovjetskih specialistov so tudi zgradili dve novi letališči.

Seja odbora za nevmešavanje v špansko državljansko vojno se zbere v četrtek in polaga nanjo posebno velike nade angleška vlada, dočim Italijani zelo dvomijo v njen uspeh. Zdi se, da bodo vse stranke, ki so interesirane na tem, da zmaga ena ali druga stranka v Španiji, delo te konference sabotirale. Anglija bo, kakor znano, predlagala, naj Francija pirenejsko mejo za trideset ali štirideset dni zapre, medtem pa naj mednarodna komisija v nacionalni in v rdeči Španiji prešteje vse tuje prostovoljce in jih začne odpošiljati nazaj v domovino. Tudi naj se poostri nadzorstvo ladij, ki dovažajo blago v španska pristanišča. Francija je pripravljena zapreti svojo mejo, za-

hiteva pa, da se tudi portugalska meja zapre, in bo svojo mejo za vojni kontrabant rdeči Španiji stalno zaprla šele, ko bodo iz Španije odšle vse tri italijanske letjke. Ker pa Italija zahteva, da morajo v takem primeru seveda tudi vsi drugi inozemski prostovoljci Španijo zapustiti in da se mora popolnoma ustaviti tudi ves dovoz orožja, pa bo iz angleškega predloga težko kaj, ker se zlasti sovjetska Rusija odločno upira taki rešitvi, ki bi rdečo armado na milost in nemilost izročila generalu Francu. Znano je namreč, da je nacionalna armada močnejša in da razpolaga z znatno večjim dovozom iz zaledja ter večjimi denarnimi sredstvi, kakor rdeča armada, ki ima za seboj samo delavstvo ter ima velike težave tudi z anarhisti.

Kakor hitro bo ustvarjena jasnost glede češkoslovaškega vprašanja in bo tozadevno odstranjena nevarnost nemške vojske intervencije na Češkoslovaškem, bo špansko vprašanje zopet stopilo v ospredje mednarodnega položaja. Izvedelo se je namreč, da se namerava general Franco, ako dovoz tuje orožja v rdečo Španijo ne preneha, obrniti za pomoč na Mussolinija. Zdi se, da je Italija sklenila, da generalu Francu pride takoj na pomoč, kakor hitro bi se na konferenci odbora za nevmešavanje v Londonu pokazalo, da ne bo rodila nobenega rezultata.

Rešitvi španskega vprašanja se pa kljub pripravljenosti g. Daladiera, da spravi to zadevo s sveta, postavlja naspoti še dve težavi: 1. rdeča francoska strokovna zveza, ki izjavlja, da zapore pirenejske meje nikakor ne bo trpela, 2. dejstvo, da bi predlogi, ki jih stavlja Anglija, stali najmanj 2 milijona funtov, katerih nihče ni pripravljen plačati.

Tudi diplomatski položaj otežkuje rešitev španskega vprašanja, v katerem bi sedanja francoska vlada Italiji rada storila v gotovih mejah usluge, ker ji je slej ko prej veliko na tem, da se z Italijo sploh sporazume. Francoska vlada se namreč sedaj nikakor ne more oziroma ne sme zameriti sovjetski Rusiji, ker računa na njeno pomoč v češkoslovaškem vprašanju, dočim smatra Italija v svojo korist, da Franciji dela težave v Španiji baš zato, da ne bi mogla razviti vseh svojih moralnih in diplomatskih sil v češkoslovaškem vprašanju. Zato sta češkoslovaško in špansko vprašanje sedaj med seboj najtesneje zvezani.

Posredovanje apostolskega nuncija v Parizu

Pariz, 23. maja. Med obiski, ki jih je te dni v španskem vprašanju sprejel zunanji minister g. Bonnet, se je zlasti opazil obisk apostolskega nuncija g. Valeri, ki je izrazil željo Vatikana, naj bi se v mednarodnem položaju doseglo hitro in dobro zloženje tako glede Češkoslovaške kakor glede Španije.

„Rdeča ofenziva“

Salamanca, 24. maja. o. Generalni štab nacionalistične vojske v Španiji sporoča: po zadnjih velikih dobavah najmodernejšega orožja, ki so jih dobili rdeči iz Francije, so začeli rdeči veliko ofenzivo na katalonskem bojišču, da razbremenijo fronto pri Castelonu. V bojih sodelujejo tudi nove mednarodne brigade. Dvodnevna ofenziva doslej ni imela uspeha.

Obmejni incidenti

Berlin, 24. maja. o. DNB sporoča, da je prišlo na več krajih nemško-češke meje do incidentov. V Ulrichsburgu in Hoenfurthu, dve krajev severno od Linza so prekoračili — po teh nemških vesteh češki vojniki mejo ter so naleteli pri tem na nemško obmejno stražo, ki jih je zavrnila. Nadalje so baje češki vojniki prekoračili tudi mejo pri Místelbachu ter so imeli namen spustiti neke objekte v zrak. To je že drugi incident, o katerem na dolgo in široko poročajo večeršnji listi ter prinašajo kaj značilne naslove k tem vestem.

Praga, 24. maja. o. S češke strani uradno demantirajo, da so češki vojniki prestopili nemško mejo in da je prišlo do incidentov.

Praga, 23. maja. AA. (DNB) Iz Anaberga, ki leži tik ob češkoslovaški meji, poročajo, da se je tam pojavilo nenadoma neko češkoslovaško letalo. Pozneje je bilo ugotovljeno, da je bilo to vojaško letalo. Letelo je v smeri proti nemški meji ter je nekaj časa krožilo nad samo mejo. Zatem se je letalo vrnilo proti Presnici, kjer pa je padlo in se vžgalo. Oba pilota sta se ubila.

Začetek pogajanj v Pragi

Sestanek Hodža-Henlein

Praga, 24. maja. o. Včeraj dopoldne je prispel z Dunaja v Prago z letalom vodja sudske nemške stranke Konrad Henlein. V teku popoldneva se je posvetoval s svojimi političnimi prijatelji, zvečer ob 18 pa je obiskal ministr. predsednika Hodžo. Z njim je bil tudi poslanec Heinrich Frank. Konferenca je trajala do 20.05 ter je tiskovni urad sudske nemške stranke izdal zvečer naslednje poročilo: Vodja sudske nemške stranke Henlein je obiskal ministrskega predsednika dr. Milana Hodžo ter je imel z njim dolg informativni razgovor. Ta razgovor je smatrali za začetek medsebojnih izjav ene in druge strani ter je služil za medsebojno informacijo ter razčiščenje položaja, kakor tudi za splošno pomirjenje. Razgovor je vzbudil veliko pozornost češke javnosti in ga je smatrali kot začetek neposrednih pogajanj.

S češke strani poročajo, da je ministrski predsednik dr. Hodža Henleinu že sporočil glavne pogoje novega narodnostnega statuta, kakor tudi že nekatere podrobnosti.

Izjava čl. vlade

Praga, 23. maja. AA. (ČTK.) Nocoj je bilo po radiu objavljeno tole: Češkoslovaška vlada je sklenila, da da izjavo, ki jo po radiu sporočamo vsemu narodu: Vlada se zahvaljuje vsemu prebivalstvu, vsem političnim strankam in volilnim skupinam ter njihovim voditeljem, da so s primerno disciplino doprinesli k temu, da so se volitve v Pragi ter po vseh drugih občinah izvedle dostojno. Na tisoče volilcev je pristopilo včeraj k volilnim skrinjicam, da bi opravili svojo dolžnost. Razen nekaj vznemirjenj, zaradi katerih je bil mednarodni položaj precej resen, ni bilo nikjer nikakih pomembnejših incidentov in so volitve potekle ob popolnem razumevanju volilcev, ki so opravili svojo dolžnost. Prav tako je bila udeležba pri včerajšnjih volitvah mnogo večja, kakor pa o priliki prejšnjih volitev. Niti ob času, ko so ljudje prihajali na volišče, niti ponoči, ni bil nikjer ogrožen mir. V tem dejstvu vidi vlada manifestacije politične zrelosti vseh ljudskih slojev, manifestacijo dobre volje in popolnega razumevanja za državo. V tem dejstvu pa vidi tudi dokaz, da so vse odgovorne oblasti pravilno razumele in opravile svojo nalogo. Poziv, ki ga je naslovil predsednik češkoslovaške republike na vse državljane v svojem govoru, ki ga je imel na taboru, je naletel na plodna tla, prav tako pa tudi govori, ki so jih imeli ostali člani vlade ter predsednik češkoslovaške vlade sam. Vse to je češkoslovaški vladi olajšalo delo pri izvršitvi njenih nalog, ki so polne odgovornosti. Vlada, ki je s tem še bolj prepričana, da se državljani češkoslovaške republike brez razlike njihovega socialnega položaja ali nacionalne pripadnosti zmožni biti disciplinirani, se ponovno obrača na vse državljane s prošnjo, da bi moralni uspehi včerajšnjega volilnega dne ne bili v ničemer oslabiljeni. Zaradi tega vlada zahteva, da se politične stranke, volilne skupine in ostale organizacije vzdržijo vsakih manifestacij, ki bi mogle izzvati kakšne nemire. Bodite vsi prepričani, da je moč pravne in politične organizacije države v popolni disciplini in dobri volji vsega naroda.

Mirna presoja v Angliji

London, 24. maja. m. Londonska politična javnost se je precej pomirila po izjavah, ki sta jih podala predsednik angleške vlade Chamberlain in zunanji minister lord Halifax. Dobro obveščeni krogi zatrjujejo, da je to do pomiritve prišlo največ na posredovanje italijanskega zunanjega ministra grofa Ciana med Anglijo in Nemčijo. Minister Ciano je včeraj v Rimu sporočil angleškemu veleposlaniku Hitlerjevo izjavo, v kateri nemški kancler pravi, da bo zadržal odstopil od vsakega oboroženega napada na Češko, toda v bodoče da bo moral nastopiti v obrambo svojih so-

rojakov, če bi še tako postopali z Nemci in jih preganjali v masah. V Londonu zdaj pričakujejo, da bodo razgovori med Henleinom in dr. Hodžo rodili zadovoljive uspehe, ki naj razčistijo politični položaj ter pomirijo javnost.

Pomirjenje

Praga, 24. maja. o. Češki listi objavljajo danes na prvih straneh zelo pomirjevalne članke s pomirjevalnimi naslovi, v katerih poudarjajo, da je dala Francija potrebna zagotovila glede Češkoslovaške in da je Anglija solidarna s Francijo. Moskva ima namen v polni meri izpolniti svoje obveznosti iz češko-sovjetskega pakta in je v tem smislu Moskva tudi informirala Varšavo. Končno poudarjajo, da pomeni začetek pogajanja Henleina s Hodžo tudi začetek pomirjevalne akcije z obeh strani. Tudi se ugodno komentira vest, da so se začele nemške čete odmakati od češke meje v notranjost države.

Kako komunisti „branijo“ belgrajsko univerzo

Resnica o preiskavi na tamkajšnji tehnični fakulteti

Belgrad, 23. maja. V zvezi s preiskavo na tehnični fakulteti in z odkritjem komunistične organizacije med belgrajskimi študenti širijo komunistični elementi, ki jim je to dega, da pri vsaki priložnosti sejejo zmedo in nemir, glasove, ki ne samo niso utemeljeni z dejstvi, temveč so od jačetka do konca izmišljeni.

Iz teh vrst se širijo trditve, da je kršena avtonomija vseučilišča in da se je baje izvršila nekakšna protizakonitost s tem, ker se je organom oblasti, pristojnih za preiskavo proti komunistom in njihovu delovanju, posrečilo odkriti na tehnični fakulteti skladniše komunističnega materiala.

Razen tega navajajo v istih krogih, da se je preiskava vršila v nasprotju z obstoječimi zakonskimi določili, brez navzočnosti drugih državljanov in vseučiliških oblastev.

Da bo javnost točno informirana, se poleg komunikacije, ki je izšel o dogodkih na tehnični fakulteti, in glede na te zlonamerne vesti brez sleherne podlage, sporoča tole:

Pristojne preiskovalne oblasti, v tem primeru organi uprave mesta Belgrada, so v preiskavi ugotovili, da se razen v drugih krajih nahaja eno izmed skladnih nezakonitih komunističnega materiala na tehnični fakulteti. Na podlagi tega je uprava mesta Belgrada v smislu pozitivnih zakonskih določil sklenila izvesti na navedenih krajih na tehnični fakulteti preiskavo, da najde to nezakonito propagandno komunistično gradivo. Ne glede na to, da gre za zločinsko akcijo, kaznivo po zakonu o zaščiti države, kjer so oblasti dolžna po črti zakona kar najodločneje in najhitreje doseči rezultat, je uprava mesta Belgrada kljub temu dve uri pred začetkom preiskave same z aktom obveštila dekana tehnične fakultete o tem, da se takšen in takšen material nahaja na tehnični fakulteti, in navedla kraje, kjer se nahaja. Ta akt je dekan tehnične fakultete v navzočnosti uradnika uprave mesta Belgrada sporočil tudi rektorju belgrajskega vseučilišča. Sebe, ko se je to zgodilo, so organi odšli z odlokom na tehnično fakulteto in tamkaj v navzočnosti tajnika tehnične fakultete, vojke Markovića, ki ga je dekan tehnične fakultete pooblastil, da v imenu fakultete prisostvuje preiskavi, in inž. Bože Jovanovića, knjižničarja tehnične fakultete, in Dragutina Nikolića, domačina tehnične fakultete, kot prisotnih državljanov, začeli in izvedli preiskavo. Vse zapise o preiskavi so vsi trije podpisali.

Dekan tehnične fakultete je sam prišel okoli polnoči in se osebno preprljal, kakšen material in koliko so ga našli. O vsem tem je nato, spet v navzočnosti uradnikov uprave mesta Belgrada, telefonsko sporočil rektorju belgrajskega vseučilišča.

Vse tendenčne in zlonamerne vesti o tem, da vseučiliška oblastva niso bila informirana o tej preiskavi, torej niso resnične in jih širijo s tendenco, ki je komunistična, da se odstrani odgovornost pred javnostjo, tistih, ki so krivi, da je do tega prišlo.

Glede na trditve o kršitvi univerzitetne avtonomije naj navedemo čl. 35 zakona o vseučiliščih, ki pravi, da je visokošolski pouk svoboden, in čl. 206 vseučiliške uredbe, ki pravi, da na univerzi ne sme biti političnih društev. Ugotovljeno pa je, da se vrši na vseučilišču zločinska akcija proti državi, ki je kazniva po pozitivnih zakonih te države. O tem, kakšno je kompromitirajoče gradivo, najdemo na tehnični fakulteti belgrajskega vseučilišča, govori najbolje gradivo samo in zapisnik o preiskavi, podpisan po zastopnikih vseučilišča. Iz tega zapisnika se vidi, da so pri preiskavi našli več sto letakov proti obstoječemu redu v državi, več sto proglosov osrednjega odbora komunistične stranke Jugoslavije s podpisom »Centralni komite«, več deset elaboratov pod naslovom »Pismo sodruga Ivanova in odgovor sodruga Staljina« s podpisom »Staljin, 11. februarja 1938«, več deset elaboratov pod naslovom »O pomanjkljivosti strankarskega delovanja, o varnostnih ukrepih za likvidacijo trokiističnih in drugih dvočlenikov« in še precej drugega gradiva. Razen tega so našli veliko količino komunističnih elaboratov in letakov ter drugih pisanih navodil, katerih vsebine ni moči objaviti v interesu preiskave. Da je preiskava našla vse to, so ugotovili vseučiliški organi; to se bere v zapisniku in so oni to podpisali, prav tako kakor tudi to, da so v prostorih Društva študentov strojne tehnike našli samokres kalibra 9 mm s 14 naboji.

To so torej našli na vseučilišču in tisti, ki žele napraviti zmedo, imenujejo to znanstveni material in za takšno delo zahtevajo nekakšno avtonomijo in nedotakljivost.

V zvezi s to preiskavo so do sedaj aretirali 22 članov in funkcionarjev raznih nezakonitih komunističnih forumov. Vsi glasovi, da se z aretiranimi študenti ne ravna spodobno, so neresnični. S tem informiramo vso javnost točno, da ne bo nasledala takšnim in podobnim komunističnim provokacijam.

Vesti 24. maja

300 hiš z gospodarskimi poslopji je uničil požar v Kolidjevki na Poljskem.

Trije poslaniki, in sicer poljski, francoski in angleški so imeli sinoči razgovor s predsednikom češkoslovaške vlade Hodžo.

V mestu Santos v Braziliji je treščilo na tla letalo družbe Kondor. V letalu je bilo 15 ljudi, od katerih sta se dve osebi ubili.

Ameriškim izletnikom, ki se mudijo v Mehiki, je generalni konzul USA svetoval, naj zapuste Mehiko. Vlake spremljajo oddelki zveznih čet, vse garnizije ob državni cesti Largo Mexico.

Rekonstrukcijo japonske vlade pripravlja njen predsednik Konoye. List »Asahi« pravi, da bosta po vsej priliki izpadla iz vlade dosedanja ministra za vojsko in mornarico.

Strahovito neurje je divjalo v vojvodini Kielec na Poljskem. Vihar je bil tako silovit, da je v neki vasi podrl most. Toča, ki je padala med viharjem, je napravila kmetom veliko škodo.

V 84. letu starosti je v Brnu umrl Avguštin Popelka, ki je bil prvi predsednik vrhovnega sodišča Češkoslovaške in njen pravosodni minister leta 1920 in 1921.

50.000 lir za pisca najboljšega spisa proti komunistični teoriji je razpisal stalni odbor v San Remu. Ta mednarodni natečaj je vzbudil veliko zanimanje in je doslej poslalo svoja dela že 96 piscev. Od teh avtorjev jih je 23 iz Nemčije, 19 z Japonskega, 9 iz USA, 6 iz Čile, po štirje iz Češkoslovaške, Francije, Španije in Švice, po trije iz Estonke, Holandske, Poljske in Belgije, po dva iz Bolgarije, Indije, Kanade, Anglije, Jugoslavije in Letonske.

Obisk češkoslovaškega prosvetnega ministra, ki je imel priti danes v Helsinkfors, da podpisuje finko-češkoslovaški kulturni dogovor, je odpuvedan.

Iz Varšave poročajo, da je neko letalo trčilo v velik bencinski rezervoar v Bolislawem. Ob priliki te nesreče je bil en potnik ubit, dva pa nevarno ranjena.

Lep venec na grob maršala Piłsudskega je položil v Krakovu predsednik romunske vlade patrijarh Miron. V varšavskih političnih krogih govorijo, da so v poljski prestolnici razpravljali med obiskom romunskega predsednika vlade o raznih vprašanjih, ki so v zvezi z romunsko-poljsko zvezo.

17 držav se je prijavilo za italijansko umetniško razstavo v Benetkah. Tako so poročali predstavitelji te razstave Mussoliniju. Na tej razstavi bo prikazanih okrog 2000 del od raznih umetnikov.

Skrivnostna eksplozija v nekem kovecu, ki ga je nosil neki neznanec, je bila v Kolsingnu na Holandskem. Eksplozija je raztrgala neznanega nosača na kose, poškodovala pa je tudi mnogo hiš. Policija je takoj uvedla preiskavo.

V Banjaluko je včeraj prispel nemški poslanik v Budimpešti, Oto von Hötendorf. V Banjaluko se je pripeljal iz Splita z avtomobilom in je takoj nadaljeval pot v Budimpešto.

43.691.000 prebivalcev ima po najnovejših cenitvah Italija.

Hugo D'Annunzio, sin pokojnega pesnika, je s svojim aeroplanom v Newyorku hudo poškodoval neko žensko. Policija je Huga D'Annunzia zaprla, izpustila pa ga je na prosto, ko je položil 500 dolarjev kavicje.

Obletnico vstopa Italije v svetovno vojno bodo danes na svečan način proslavili v Rimu in v vsaj Italiji.

21.520.000 potnikov se je vozilo v prvem trimesečju letošnjega leta na italijanskih železnicah. Preteklo leto je bilo v istem razdobju vseh potnikov na italijanskih železnicah le 19.382.000.

O vsebini češkoslovaškega pismenega dogovora, ki ga je češkoslovaška vlada dala angleški, ni hotel predsednik Chamberlain ničesar izjaviti, češ da je ta odgovor strogo zaupen.

Komentarjev o zadnjih dogodkih na Češkem ne prinašajo italijanski časopisi.

Zelo močan potres, ki je trajal tri ure, je za beležil observatorij v Firenzi. Središče potresnih sunkov je bilo oddaljeno 10.500 km.

Vojska in policija sta zasedli vse prehode na meji Sandžaka in ne dovolijo prehoda Turkom in Sirijcem, ki niso tam doma.

Vsearabski kongres bo sredi junija v Bagdadu. Kongresa se bodo udeležili zastopniki vseh držav, v katerih žive Arabci. Udeležil se ga pa bo tudi jeruzalemski veliki mufti.

Železniške proge so bile pretrgane na nekaj krajih zaradi močnega potresa, ki so ga danes čutili v pokrajini Fukušine Tošigi. Materialna škoda je velika, posebno v Fukušini. Prekinjena je tudi telefonska zveza med to pokrajino in Tokijem.

Beck se ni ustavil v Berlinu

Varšava, 24. maja. o. Poljski zunanji minister Beck je včeraj sprejel angleškega in francoskega veleposlanika. Istočasno se je v Angliji raznesla vest, da je bil pri Becku tudi nemški veleposlanik von Moltke, toda v Londonu je to poljsko veleposlaništvo takoj demantiralo. Govorilo se je namreč, da bi Nemčija in Poljska nastopili skupno v vsakem primeru, ki bi nastal v Češkoslovaški.

Berlin, 24. maja. c. Včeraj je prišel poljski zunanji minister Beck s posebnim vlakom v Berlin. Posebni vlak je bil takoj prepeljan iz anhaltskega na stetiški kolodvor ter je poljski zunanji minister sprejel samo poljskega veleposlanika, ni pa sprejel nobenega nemškega obiska. Beck je takoj nadaljeval vožnjo v Stockholm. Angleško časopisje to pot zelo ugodno komentira.

Patri arh Miron gre domov

Krakov, 24. maja. AA. Pat: Sinoči ob 18 je zapustil Krakov in odpotoval v Bukarešto romunski predsednik vlade patrijarh Miron. Na postaji ga je pozdravil vojvoda krakovski z zastopniki vojaških in civilnih oblasti ter pravoslavnega duhovništva. Številna množica ljudstva se je zbrala na postaji in pozdravljala patrijarha.

V borbi z najvišjo goro sveta

Zadnja nemška ekspedicija na Nanga Parbat je pod vodstvom Monakovčana dr. Paula Bauerja te dni odšla iz Bombaya z namenom, da si osvoji najvišjo goro sveta. Nemška ekspedicija je to pot svoj načrt za oboje tega himalajskega velikan Nanga Parbata spremenila. Letos bodo drzni naskakovalci te bele božanske gore poskusili svojo srečo po drugi poti in sicer iz doline Abootabad. Vsekakor pa bo minilo še najmanj tri tedne, preden bo dosegla letošnja ekspedicija svoje glavno taborišče, odkoder bodo začetkom junija začeli naskakovati ta nedosegljivi vrh. Ta ekspedicija ima na razpolago za svoje drzne poskuse vse tehnične pripomočke, ki si jih moramo misliti. Tokrat bodo glavno breme, ki so ga morali vsako leto številni nosači na ramenih prenašati do glavnega taborišča, opravili aeroplani, s katerimi bodo donosili naskakovalcem potrebno hrano. Z malimi padali bodo ta letala spuščala vse potrebščine v glavno taborišče. Morda bo uspelo letos, da bodo ti naskakovalci s svojo drzno podjetnostjo, nezlomljivo energijo in z vsemi izdatnimi tehničnimi pripomočki končno javno premagali nedosegljivi vrh, ki je zahteval že toliko žrtve.

Letošnja ekspedicija je že sedemnajsta po številu in razpolaga z vsemi osebnimi spoznanji in izkušnjami svojih prednikov. Od prejšnjih šestnajstih, je tri ekspedicije v celoti pogotil sam Nanga Parbat. Od leta 1929 so Nemci začeli napadati najvišje gore v Himalajskem pogorju. Najprej so si izbrali za svoj cilj Kangchendzenu; leta 1929 in leta 1931 so poskusili vse, da bi dosegli vrh te gore, ki velja v splošnem za enega najlepših vrhov na vsem svetu. Toda zaman. Pogumni hribolazci so se morali sprijazniti z mislijo, da niti z največjimi človeškimi žrtvami ne bodo dosegli svojega cilja. Dveletna brezuspešna borba je to pokazala dovolj jasno. Nato so si izbrali nič manj ponosno goro Nanga Parbat. V treh nemških neuspelih poskusih je ostala vedno gora zmagovalec. Zadnji poskus je

bil najbolj krvav in najbolj žalosten v zgodovini vseh nemških ekspedicij na Himalajo. Nanga Parbat je sprejel v svoji hladni, večni in ledeni grob 7 Evropecev in 9 domačinov. 16 človeških življenj je pogotil leden snežni plaz. Dr. Luft je bil edini Evropec, ki se je vrnil v svojo domovino in ki se je tudi letos pridružil novim borcem.

Tri žrtve viharja

Prva nemška ekspedicija na Nanga Parbat pod vodstvom Willyja Merkela je poginila v strahovitem snežnem viharju. Drzni ljudje so skoraj že dosegli svoj cilj, ko jih je strašni snežni vihar prisilil, da so se morali umakniti. Pogumni plezalci so zaman trčili svoje moči. Zaman? Ne! Kajti izkustva, ki so si jih nabrali v borbi z goro, so nove naskakovalce navdajale z pogumom, da so leta 1934 zopet začeli novo borbo s tem nepremagljivim tekmečem. Toda niti tej drugi ekspediciji ni bila sreča mila. Stena Rikhiot Peak je bila nepremagljiva. V višini 7840 m so se borili Merkl, Welzenbach in Wieland, in komaj 300 m jim je manjkalo še do vrha. Tedaj je nenadoma izbruhnil silovit snežni metež, ki je prisilil vse tri naskakovalce, da so se povrnili. Toda poti v dolino niso več našli. Nenasitljivi moloh Nanga Parbata je zahteval zopet svoje nove žrtve.

Leta 1937 je nemška ekspedicija na Nanga Parbat začela svoj napad na himalajskega velikan pod izredno ugodnimi pogoji in s sijajnimi pripravami. Toda doletela jih je strašna usoda. Mnogi se sprašujejo v dvomu: ali žene neznani fantom te drzne napadalce? Čemu hočejo doseči nekaj, kar presega človeške moči. Šestnajst ekspediciij je dosedaj moralo kloniti pred to nepremagljivo goro. Koliko žrtve je že človeštvo dalo na račun te nemogoče gore. Toda vendar človek ne bo odnehal toliko časa, da si bo podjarmil tudi to snežno božansko goro, pa če ga tudi velja kar hoče.

Vesela skupina Italijank v narodnih nošah.

Dama, ki je zbiralala nesreče

Muzej praznoverja in slučajev

Pred meseci je umrla v svoji hiši blizu Stan-leyevega parka v Southamptonu dama, ki so jo vsi sosede razkričali kot čudakinjo. Že mnogo let ni sprejemala nikakih obiskov razen pismonoš, ki so ji prinašali majhne zavojčke in časopise. Živela je popolnoma osamljena in se ni menila za nikomur. Samo slučaj je hotel, da so ugotovili, da ne živi več. Hkrati pa je policija našla v njeni hiši zbirko predmetov, ki so bili zbrani z vsega sveta. Časnikarji so ugotovili dalje, da vsa zbirka predstavlja one predmete, ki so kjer koli na svetu povzročili kako nesrečo in da je gospa Judita Calcott ravno zaradi tega žrtvovala vse svoje premoženje in obubožala.

Precejalce je prineslo nesrečo

V letu 1922, kmalu potem ko je gospa Calcott izgubila svojega moža, je bil njen brat prestavljen k indijskemu polku. Da bi svojega brata obvarovala pred raznimi slučajnimi nesrečami indijskega podnebja, mu je sestra podarila tudi precejalce za vodo, kakršno uporabljajo za vodo v

tamošnjih krajih. Še istega leta je padel na afganistanski meji, ravno ko je hotel preediti vodo. Ker se je preveč dolgo mudil s precejanjem, je bil ravno zaradi tega zakasnil trenutek, da bi se skril. Gospa Calcott je to tako vzela k srcu, da je sklenila zbirati vse predmete, ki so zakrivila nesrečo. Prva številka njene zbirke je bilo ravno precejalo. Na listku na aparatu je bil napis: To precejalce je bilo dano mojemu bratu kot darilo, ki mu naj bi varovalo življenje, prineslo pa mu je smrt.

Vse svoje premoženje je žrtvovala

K prvemu predmetu so kmalu prišle nove stvari, in ni trajalo dolgo, že je Calcottova zapadla v neko manijo po zbiranju takih stvari. Njen namen pa ni bil samo zbiranje zaradi kakšne posebnosti, ampak zaradi tega, da prepreči, da bi ta predmet ne prinesel še enkrat nesrečo. Po svojem možu je podedovala 30.000 funtov in ves

ta denar je porabila samo zato, da bi spopolnila svoj muzej. Ko so pregledali njeno stanovanje, so našli bora dva penija, ki sta ostala od vsega premoženja. Prej prekrasno vilo je spremenila v pravi muzej. Vsi predmeti, ki so zakrivila nesrečo, so bili skrbno shranjeni po omarah in urejeni po vrsti. Vodila je kar knjigo in katalog za vse te reči. Tu so ležale vrvi, s katerimi so se nekateri obesili, potem slika, ki je padla s stene in ubila človeka, razbiti kozarci, peresa, s katerimi so bila napisana poslovilna pisma. V zbirki je tudi par čevljev, ki jih je imela neka gospa in v katerih je bila po eni minuti, kar jih je kupila, povozena od čestne železnice, tam je vozni listek nekega možakarja, ki se je ponesrečil v vlaku, očale, katere je lastnik pozabil doma in ker ni dobro videl brez njih, se ni mogel pravočasno umakniti drvečemu vozu, ki ga je povozil.

V posebni omari so predmeti, ki po ljudski govorici prinašajo nesrečo: razni amuleti, obeski, prstani, biseri, znamenja. V drugi omari so ure, ki kažejo uro smrti nesrečnika, vrvi, ki se je pri plezanju v gore pretrgala, strup, ki je bil za- menjan z zdravilom.

Žepni nož za 500 funtov

Vsa ta zbirka, ki napolnjuje vso hišo od vrha do tal, obsega 1435 števil. Za vse to je dala ga. Calcottova bajne vsote: za rjav žepni nož, s katerim se je neki mož vrezal in potem umrl, je dala 500 funtov, za vrvi, s katero se je samomorilec obesil, je dala 75 funtov. Kako je zvedela za te nesreče? Bila je naročena na mnogo časopisov in vse objavljene nesreče je obrobila, nato je pisala sorodnikom ponesrečenca za nesrečni predmet. Petnajst let je tako zbiralala, vsa prepričana, da nesrečo prinašajo razni predmeti.

Nesreča v nesreči

Čim bolj se je večala zbirka, tembolj je upala, da bo manj nesreč na svetu. Tudi njo samo je obiskala nesreča. Premoženje je skopnelo. Oglasili so se mnogi, ki bi hoteli kupiti to svojevrstno zbirko. Toda ni je hotela prodati in je raje stradala in prezebala, kot da bi prodala vsaj en predmet. Pet let je živel v siromaštvu in nesreča jo je tepla. V tem pa se ji je nasmešila sreča. Neki Amerikanec je kupil vso zbirko za 12.000 funtov. Ček pa je prišel že prepozno. Prej je umrla, vsa nesrečna, obdana s samo nesrečo. Umrla je, preden jo je dosegla sreča. Nesreče ni mogla vse pokupiti, ostalo jo je ravno toliko na svetu, če ne še več, samo njo je obiskala nesreča in umrla je v nesreči. Nesreče so zveste spremljevalke vseh ljudi in ni jih mogoče kar tako odgnati. — Zbirka pa je bila prodana v Ameriko, kjer se spopolnjuje z nesrečo, ki gotovo ne bo lastnika kaj preveč osrečila.

Dedšcina.

»V mnogih družinah se neumnost podeduje,« se je zabaval gospod s svojo sosedo v neki družbi. »Toda, gospod, kako morete tako slabo govoriti o svojih starših.«

Glava polna bujne domišljije

Špargljii!

Bolezen, ki seje grozo

Razna zdravniška društva so ugotovila, da je gobavost, ki jo mi poznamo tako rekoč samo iz sv. pisma, danes precej razširjena po vsem svetu in po najkulturnejših državah. V Parizu se prav tako lahko nalezete gobavosti kakor v katerikoli zanemarjenem kraju Vzhoda. Zato je bil letos v Kairu velik mednarodni kongres, kjer so proučevali, kako zaustaviti gobavost, za katero do sedaj še nimajo učinkovitih zdravil; pač jo lahko omeje in olajšajo, popolnoma ozdraviti pa je ne morejo. Tudi za bolnike je danes zelo dobro preskrbljeno, da niso več izobčeni človeške družbe, kakor se je to dogajalo vsa stoletja do najnovejših časov.

Jekleni velikani

Ljudje postavljajo dandanes neverjetne jeklene zgradbe in kopljejo njihove temelje v globini voda. Današnja doba pozna mostove, kakršnih še nikdar ni zmoglo človeštvo.

Največji taki mostovi so seveda v Ameriki. Tako imamo v Newyorku več kot kilometer dolg viseči most George Washington, imenovan po slavnem predsedniku; nato Williamsbury, Brooklyn, Manhattan itd. Vse pa prekaša največji orjak na svetu, viseči most v San Franciscu, ki ima do enega kilometra razdalje med dvema stebroma, ki dosega višino 225 m. Most je zgrajen 60 m nad vodno gladino, da pod njim zlahka plovejo ladje in je kakih 30 m širok.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Torek, 24. maja: 11. Solška ura: Letalestvo v službi prometa in znanosti — razgovor z učenci — 12. Rusi igrajo (plošče) — 12.45 Poročila — 13. Napovedi — 13.30 Vezni Strauss (igra Radijski orkester) — 14. Napovedi — 18. Za boljšo voljo (šramel — štirje fantje) — 18.40 Kako vpliva narava na obliko in prehrano srodniških narodov (g. dr. Valter Bohinec) — 19. Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura: Aleksa Sentič, o prilikih letnice rojstva (Sinisa Kordić, knjiž.) — 19.50 Zabavni zvočni tednik — 20. Zvoki z juga (plošče) — 20.15 Branislav Nušić: Svet, komedija iz polpreteklega časa (izvajajo člani rad. igr. druž.) — 21.15 Italijanska operna glasba (Radijski orkester) — 22. Napovedi, poročila — 22.15 Za odhiti (igra Radijski orkester, poje g. Mirko Premelj).

Drugi programi

Torek, 24. maja: Belgrad: 20. Nar. pesmi, 20.30 Zab. koncert, 21.45 Vok. koncert — Zagreb: 20. Violina, 20.30 Ženski kvartet, 21. Laha glasba, 21.30 Tamburice, 22.30 Kvartet klir — Praga: 19.25 Laha glasba, 20.45 Ork. koncert, 22.35 Pihalni kvintet — Ljubljana: 20. Igra, 21. Sinf. koncert, 22. Plesna glasba — Sofija: 19.45 Kvartet, 20.45 Sodobna bolgarska klavirska glasba, 21.25 Ruske romane, 22.10 Laha in plesna glasba — Budimpešta: 18. Prens slavnosti v počastitev papeževskega legata, 20. Ork. koncert, 21.45 Cig. orkester, 23.10 Plesna glasba — Trst-Milan: 21. Sinf. koncert — Rim-Bari: 17.15 Klavir, 21. Opera — Dunaj: 19.35 D'Albertova opera — Nizavas, 22.30 Ork. koncert, 24. Komorni orkester — Berlin: 19.10 Plesna glasba, 20. Operetni koncert — Hamburg-Monako: 19.10 Vojska godba — Köln: 19.10 Zab. koncert, 20. Sinf. koncert, 20.45 Plesna glasba — Frankfurt: 20. Lortzingova opera — Wormski orlozari —

Paul Heyse:

ANDREA DELFIN

Novela.

»Tukaj lahko govorite, kar se vam zljubi,« je dejala hišna; »prav malo oken je nad kanalom in ob tej uri nima nihče nič opraviti tukaj. Na vaši strani tam čez je zdaj docela prazen zid; kajti kdor bi rad imel kaj boljšega, si ne bo prav naše umazane kloake izbral za ogledalo. Toda veste kaj? Za urico ali kaj bi lahko prišli sem čez; saj je vendar zmeraj bolj prijetno kramljati drug ob drugem in kozarec vina, dobrega muškata s Sama, pa še partija taroka bi po grofičinem klofutanju zelo pomirila moje živce.«

»Rad bi prišel,« je dejal, »toda pozornost bi vzbujala in moja gospodinja bi me o polnoči bolj težko spet spustila notri.«

»Nič zato,« se je smehljala hišna. »Saj ni treba hoditi po takih ovinkih. Tukaj imam desko, s katero lahko brez velikih stitnosti napraviva most. Z rokami se itak lahko doseževa čez kanal, zakaj se ne bi še z nogami? Če se vam ne vrti?«

»O ne, lepa prijateljica. Samo trenutek, pa bom naré.«

»Andrea je upihnil luč, zaklenil vrata svoje sobe, prisluhnil, če v hiši vse spi in potem šel k oknu. Videti je bilo, da ima Smeraldina dokaz vaje pri gradnji tega mostu, kajti deska je bila že pripravljena in v nekaj trenutkih je ležala nad globino brdnar brv; ploščata zgoraj in spodaj je varno počivala na nadzidku in bila ravno dovolj široka, da je mogla nesti moškega. Na oni strani je stala ona in ga prijazno vabila. Urno se je vzel na zidec, stopil na desko, gredoč večje premeril globino pod seboj in z enim samim mirnim korakom dosegel okno na oni strani. Ko se je zavihtel proti njej, ga je ujela z obema rokama in njene ustnice so osmuknile njegovo lice. On pa je sklenil, da se naredi boječega in da se bo delal, kot da čuti, kako ga bli-

žina prijateljice sili v meje spoštovanja, čemur se je ta nekoliko čudila. Desko sta spet potegnili nazaj, iz omare je prišlo vino in karte, k odprtemu oknu pa sta potisnila mizo, h kateri je sedel ta svojstven par v zaupljivem pogovoru. Deklica je pri tem neprestano imela na glavi rdeči turban, ki je bil medtem, ko je delala most, nekam zgubanjeno spozel na tilnik, na prsi pa si je lično pripela filigranovo iglo, ki ji jo je bil podaril Andrea.

Pravkar si je nalila drugi kozarec vina in ošlela svojega gosta, češ da tako počasi pije in da se sploh ne mara prav razživeti, ko je nekdo z vso močjo potegnil zvonec v notranjščini hiše.

»No, vidite,« je rekla deklina, medtem ko je vstala in z jezo porinila karte v kraj, »takole se mi godi. Nobene mirne ure nimam. Najprej me spodi, ker se hoče sama sleči, zdaj me pa še tako kasno muči. Toda samo deset minut potrpite, prijatelj, takoj bom spet pri vas.«

Smuknila je ven in on se je potolažil zaradi svoje samote. Stopil je k oknu in pazljivo pregledoval steno med svojim oknom in kanalom. Ni bila dosti višja kot približno dvajset čevljev, apno je bilo zaradi vlažnosti skoraj povsod preperelo in golo kamenje je bilo dovolj hrapavo, da bi mogel v stiski plezati po njem. Pod sobaričinim oknom je molela, kot je že prvi večer opazil, iz vode stop, nica in k visokemu steburu ob strani je bila priklenjena ozka gondola, tako da bi ravno mogla zdrkniti mimo še druga gondola. Vse to ga je vidno pomirilo.

»Nisem si mogel pripraviti boljšega,« je mrmral sam zase.

Zamišljeno je zrl po kanalu, ki se je v popolni temi razlival med strmino in alepima bregovoma hiš. Tedaj je zagledal na najspodnejšem koncu kanala elaboten svit, ki se je pomikal vedno bliže; čez čas je zaslišal tudi udarce vesel. Neka gondola je počasi pridrsela sem in obstala epodaj pri vodni stopnici. Prišluskovalc na oknu se je previdno sklonil nazaj, da bi se ne izdal, tako napol pa je vendarle še videl, da se je neki možki dvignil in stopil na

stopnico. Spodaj so se razlegli trije pomembni udarci na tolkač in kmalu nato je zaslišal glas, ki je skozi vrata spraveval, kdo želi vstopiti.

»V imenu preživetega Sveta desetih,« se je oglasil odgovor, »odprite!«

Služabnik je v trenutku sledil povelju in vrata nad vodo so se zaprla za nočnim obiskom.

Tik za tem se je vrnila Smeraldina v svojo sobo razburjena, razočarava in zaresni lic. »Ste slišali?« je šepetnila. »O Bog, našo grofico bodo odvedli, jo zadržali ali utopili in kje bom potem dobila plačo za šest mesecev, ki mi jo je dolžna.«

»Potolazi se, mehkosrdni otrok,« je hitro dejal. »Dokler imaš kaj dobrih prijateljev, ne boš zapuščen. Toda ustregla bi mi, če bi me hotela skriti kamorkoli, kjer bi mogel slišati, kaj hoče visoki Svét od tvoje gospodarice. Priznam, da sem rado- veden, kot tujec sem pač lahko. Poleg tega pa bi utegnilo to tebi in tvoji grofici koristiti, kajti delam pri nekem advokatu in če bi napravili javno obtožbo, rad zaščitim svoj skromni vpliv k odločitvi.«

Zamišljala se je. »Vem, kako bi se to lahko naredilo,« je rekla. »Kraj je varen in sama sem bila že čisto skrita ondi in nisem verjela svojim ušesom. Toda če bi naju le dobili?«

»Toda prevzamem vse nase, dragica moja, in nihče ne bo izvedel, po kakšni poti sem prišel v hišo. Na,« je nadaljeval, »tri celine, za slučaj, da bi se ti pozneje ne mogel več zahvaliti. Če bo šlo pa vse po sreči, boš videla, da bom vse tisto, kar bom imel odveč, rad delil s tako pametno prijateljico.«

Brez pomisleka je spravila zlato, urno odprla vrata in prisluškovala na temni hodnik. »Sezujite se,« je šepetala, »dajte mi roko in mi predzno sledite, kamor grem. V hiši vse spi, razen vratarja.« Ugasnila je luč in šinila skozi koridor; za roko je vodila Andrea. Prešla sta nekaj velikih temnih soban, potem je deklina odprla vrata v plesno dvorano, ki so jo komaj znatno razsvetljevala tri visoka okna v pročelju palače. Na nekem mestu so bile

stopnice do odra za godce. »Polahko!« je opomnila deklina. Stopnica je nekoliko zaskripala. »Samega vas pustim tukaj. Zgoraj boste našli v ostenju spranjo, skozi katero boste lahko dovolj videli in slišali. Poleg je namreč grofičina sprejemnica. Ko bo obisk odšel, vas bom spet odvedla. A ne premaknite se z mesta, dokler ne pridem.«

Tako ga je pustila samega in brez obotavljanja se je vzpel čez nekaj stopnic na oder in se polahko pretipal do svetlobnega traka, ki je uhajal skozi ozko spranjo. Dvorana je bila ločena od stranske sobane samo po leseni steni, kajti v boljših časih sta bila oba prostora združena v eno samo veliko slavnostno dvorano. Svetloba je prihajala od vilastega evenciha iz stebra, ki je stal spodaj na mizi poleg grofičine počivalnice in je nemirno razsvetljeval podobe na steni. Andrea je moral prav nizko počeniti, da je lahko opazoval. Toda kakor je bilo mesto, kjer je čepel, neugodno, vendar bi bil pač marekdo rad menjal z njim, tudi če bi mu bilo manj na tem, da več sliši kot vidi.

Če je namreč imela hišna prav, da se njena gospodarica rada močno šminka, potem je počela to v resnici bolj radi na ljubo kot ji je bilo v resnici treba, da bi veljala za lepo. Sedela je v počivalnici v obleki, s katero ni računala na pozni obisk; prebogat, nekam rdečkasto se prelivajoče lase je imela umetno povezane, objokane oči so se čudovito žarile, na polnih, bledeh licih pa je bil še sled solza. Mož, ki je sedel v naslonjaču obrnjen proti njej, je kazal Andreji hrbet; zdelo se je, da jo pazljivo opazuje. Vsaj glavo je obračal kaj redko in je poslušal silovite besede lepe gospe, ne da bi medtem vsaj trenil z očesom.

»Poročnik Indijske brigade«
za naše naročnike 14 din.
za druge 24 din.